

Vraag en antwoord webinar Ophogen lage gronden met Eems-Dollard slib

Op 8 december 2021 vond een webinar plaats over het ophogen van laaggelegen landbouwgronden voor medewerkers van de provincie Groningen, de gemeenten Eemsdelta en Oldambt, het waterschap Hunze en Aa's en het ministerie van LNV. Hieronder leest u de antwoorden op de vragen uit de chat.

Is het slib uit de havens schoon genoeg voor toepassing op landbouwgrond?

Ja. Het slib dat we gebruiken op laag gelegen landbouwgronden komt oorspronkelijk uit de Waddenzee en is afgezet in de havens. Uit onderzoek blijkt dat het slib uit de havens schoon genoeg is en voldoet aan de wettelijke eisen voor gebruik op land. Ook voor andere toepassingen onderzoeken we de milieuhygiënische kwaliteit van het slib en toetsen deze aan de geldende wet- en regelgeving.

Is een tussentijdse rapportage van het onderzoek naar chloride-effecten beschikbaar?

Het onderzoek naar de samenstelling en kwaliteit van het slib op de proefakker bij Borgsweer is nog niet afgerond. Als het zover is, publiceren we de resultaten op de website van het programma Eems-Dollard 2050.

Hoeveel miljoen kuub havenslib kunnen wij straks per jaar gebruiken om de landbouwgronden te verhogen?

Groningen Seaports baggert elk jaar ruim 3 miljoen kuub slib in de Eemshaven en haven van Delfzijl. Dit slib kunnen we op verschillende manieren gebruiken op land. De toepassing hangt af van de samenstelling van het slib. We verwachten dat we 40 procent van het baggerslib kunnen gebruiken voor het ophogen van laaggelegen landbouwgronden. Dat is dus 1,2 miljoen kuub slib.

Hoeveel landbouwgrond kan er per jaar opgehoogd worden (afhankelijk natuurlijk van de dikte van de hoeveelheid slib)?

Nadat het slib op het land is gespoten, moet het eerst drogen en inklinken. De dikte van de overgebleven sliblaag bepaalt het aantal hectares dat we kunnen ophogen. Zo kunnen we ongeveer 30 hectare landbouwgrond ophogen met een laag ingedroogd slib van ongeveer 1 meter. Met een minder dikke laag kunnen we een groter gebied ophogen. Uit onderzoek moet dit jaar blijken wat haalbaar, betaalbaar en goed voor het gebied is.

Hoeveel cm is de 2800 ha in het achterland van Emden in Duitsland opgehoogd?

Tussen 1954 en 1994 is slib uit de haven van Emden in dunne lagen opgebracht. Na afwatering bleef een laag van ongeveer 1 meter dikte over. Door het inklinken van de ondergrond is het maaiveld uiteindelijk met iets minder dan 1 meter opgehoogd.

Met het gewicht van het slib klinkt de ondergrond dan nog harder in?

Dat klopt, dat is in eerste instantie het geval. Echter door het aanbrengen van de sliblaag wordt het maaiveld verhoogd, waardoor ook de grondwaterstand iets hoger ingesteld kan worden. De bodemdaling door oxidatie van veen in de bodem zal hierdoor op termijn flink afnemen of zelfs stoppen.

Wat is het effect voor het wonen als weilanden tussen de dorpen met een meter worden verhoogd en de woningen wel verder zakken vanwege de inklinking? Wat doet dit met de waterafvoer en bemaling van grondwater die eventueel gunstig inwerken op de woningen?

Het is op dit moment nog moeilijk te voorspellen hoe dik de sliblaag zal worden en wat het effect op de waterhuishouding en woningen zal zijn. In het onderzoeksproject VLOED brengen we deze effecten nauwkeuring in beeld. Ook geven we aan hoe we ongewenste effecten kunnen voorkomen, verzachten of compenseren. Overigens verwachten we niet dat het maaiveld netto 1 meter hoger wordt. We richten ons eerst op verhoging van de laagstgelegen gronden en de grond klinkt ook nog in.

Worden de boeren gecompenseerd voor de jaren dat ze het land niet kunnen bewerken?

In het onderzoeksproject VLOED verkennen we verschillende opties voor financiering en verrekening. We verwachten dat we in 2023 een beeld hebben van de financiële gevolgen voor de grondeigenaren en de mogelijkheden voor compensatie.

Zijn er ook wettelijke beperkingen aan het op grotere schaal ophogen van laaggelegen gronden?

Zeker, die brengen we in het onderzoeksproject VLOED uitgebreid in beeld.

Hoe denken jullie over het transport van slib? Klopt het dat het vervoer erg kostbaar is?

Vervoer van slib of klei is inderdaad de grootste kostenpost voor het ophogen van gronden. In de verkenning VLOED wegen we verschillende soorten transport af op kosten, maar ook op bijvoorbeeld mogelijke overlast voor de omgeving. Naast kosten brengen we ook de baten in beeld.

Waarom moet het slib uit de Dollard worden gehaald? Heeft dat vooral te maken met de doorvaarbaarheid?

Door baggeren blijven de Groningse havens toegankelijk. Gebaggerd havenslib wordt op dit moment verspreid in de Noordzee en de Waddenzee. Via getijdenstroming komt het slib weer terecht in de Eems-Dollard, waar al te veel slib rondzweeft. De zeldzame natuurwaarden in de Eems-Dollard zijn door het vele slib sterk achteruitgegaan. Door baggerslib te gebruiken als waardevolle grondstof op land wordt het water van de Eems-Dollard minder troebel en kan de natuur herstellen.

Zijn er ook kansen voor de biodiversiteit?

Ja. In de Eems-Dollard draagt het onttrekken van slib bij aan het verminderen van de troebelheid van het water. Deze maatregel is bedoeld om de biodiversiteit in het estuarium te versterken. Daarnaast onderzoeken we natuurlijke slibvang. Op plekken langs de dijk waar het slib rustig kan bezinken ontstaan nieuwe leefgebieden voor planten en dieren die van brak water houden. Voor de landbouwgebieden gaat het meer om indirecte effecten. Door voorwaarden te stellen aan het landbouwkundig gebruik van de opgehoogde gronden, bijvoorbeeld randenbeheer met kruidenrijke mengsels.

Is dit gebied onderdeel van het UNESCO werelderfgoed? En mag je dan een ingreep als deze doen? Welke gevolgen heeft de ingreep op de ecologie in de Eems?

De Eems-Dollard is het enige overgebleven estuarium van de Waddenzee en maakt deel uit van dit werelderfgoedgebied. De status van werelderfgoed betekent niet dat er niks meer mag gebeuren. Het programma Eems-Dollard 2050 is er juist op gericht om de natuur in het estuarium te verbeteren. Dit doen we door grote hoeveelheden slib aan de Eems-Dollard te onttrekken en nuttig toe te gebruiken op land. We onderzoeken of dit past binnen de wetgeving en de werelderfgoedstatus.

Hoelang of hoeveel slib kun je onttrekken zonder het natuurlijk evenwicht in het water aan te tasten? Ik denk hierbij aan de zandhonger van de Waddenzee. Bij zandwinning vult de natuur dit weer aan.

Je kunt je afvragen wat het natuurlijk evenwicht is. In een meer natuurlijke situatie (zonder dijken) zou datzelfde slib zich hebben afgezet op de lagere landen rond de Eems-Dollard. Tussen 1954 en 1994 werd jaarlijks 3 á 4 miljoen kuub slib onttrokken voor landophoging in Duitsland. Het water werd hierdoor minder troebel. Dat is ook wat we nastreven met het programma Eems-Dollard 2050.

Groningen zet ook in op het bevorderen van toerisme. Kijk bijvoorbeeld naar de investering in De Graanrepubliek in Oldambt. Handelsmerk is het wuivend graan. Als akkers vol slib liggen, dan zijn dit tegengestelde belangen. Hoe kijkt de werkgroep hier tegenaan?

Op laaggelegen gronden wordt momenteel voornamelijk tarwe, maar ook uien, luzerne, bieten en andere gewassen verbouwd. Door bodemdaling en veenoxidatie komen de laaggelegen gronden steeds lager te liggen. De gronden worden hierdoor steeds natter en daardoor moeilijker bewerkbaar voor de boeren. Het zijn deze laaggelegen gronden waarop het project VLOED zich richt om toekomstperspectief te bieden aan komende generaties landbouwers.

Sluit dit project aan op het initiatief Van Aa naar Zee?

Het onderzoek naar het op grotere schaal ophogen van landbouwgrond (VLOED) en het initiatief Van Aa naar Zee kijken allebei naar mogelijkheden van natuurlijke aanslibbing. Als slib rustig kan bezinken, wordt de grond op een natuurlijke manier opgehoogd.

Hoe zijn onze Duitse collega's bij dit project betrokken?

Vanuit het programma Eems-Dollard 2050 werken we samen met Duitse overheden en kennisinstellingen. Als het zover is, wisselen we de opgedane kennis van pilots en de opschaling daarvan uit met onze Duitse collega's.

Zijn de kwalitatieve onderzoeken in Duitsland erkend in Nederland en andersom? Of wordt dat beleidsmatig nog geregeld?

We zoeken afstemming tussen de huidige pilots in beide landen, voor zover deze overeenkomen. De verschillende Nederlandse en Duitse regelingen kunnen onderdeel uitmaken van deze afstemming. De kwalitatieve onderzoeken van de opgehoogde gronden in Duitsland kunnen wellicht een basis vormen voor de activiteiten in Nederland, maar we moeten altijd onderzoeken of ze passen binnen het Nederlandse beleid.